

Ferdinand Haberl: DAS GRADUALE ROMANUM, 1. Band

U posljednjem broju Sv. Cecilije dali smo kratki prikaz knjige Das Kyriale Romanum Ferdinanda Haberla. U međuvremenu je izašla njegova nova knjiga DAS GRADUALE ROMANUM (u naslovu stoji: »1. Band«, što bi značilo da nam je očekivati i drugi svezak.). Izašla je u Bonnu početkom ove godine na njemačkom jeziku kao jedanaesta knjiga u nizu izdanja njemačkog cecilijanskog društva; ima oko 220 stranica.

Kako je Kyriale zbirka gregorijanskih napjeva za 'nepromjenjive' dijelove mise, to je Graduale zbirka gregorijanskih napjeva za 'promjenjive' dijelove mise. U novoj Haberlovoj knjizi nalaze se, dakle, promjenjivi dijelovi mise, obrađeni s liturgijskog i glazbenog stanovišta. Budući da je pred nama tek prvi dio obrađenog Graduala, razumije se da su tek neki 'promjenjivi' dijelovi obrađeni, i to Introitus i Communio. Svoju knjigu, Das Graduale Romanum, Haberl je razdijelio u dva dijela. U prvom dijelu sažeo je, mogli bismo reći, Ferrettijevu Estetiku, dok je u drugom dijelu dao svoj liturgijski i glazbeni komentar na najveći broj tekstova napjeva za Introitus i Communio iz Liber usualis. Način na koji je Haberl obradio veoma je praktičan i pregledan. Najprije u kratkom poglavlju daje općenito tumačenje Introita, da bi se onda u obradi pojedinih držao određene sheme: latinski tekst, njemački prijevod, biblijski iliturgijski kontekst, te na kraju glazbena analiza (modalna, ritmička i tematska). Isti je postupak i s napjevima za Communio. Na koncu knjige donesena je obilna bibliografija koju je pisac konzultirao i razni registri.

Ova je knjiga namijenjena u prvom redu studentima glazbe po crkvenim institutima i konzervatorijima i glazbenicima općenito, no njom se zgodno mogu poslužiti i svećenici predvoditelji euharistijskog slavja i komentatori na koncertima na kojima se izvodi gregorijanski koral.

Petar Zdravko Blajić

Liviu Comes: LA MELODIA PALESTRINIANA E IL CANTO GREGORIANO

Prošle godine je u glazbenom svijetu na najrazličitije načine komemorirana 450. obljetnica rođenja Piera Luigija da Palestrine. Velika benediktinska opatija u Veneciji, San Giorgio Maggiore, već duže vremena izdaje povremeno znanstvenoglazbeno-liturgijsku reviju Jucunda Laudatio. Među izdanjima te revije, među ostalim, izašla su veoma vrijedna glazbenoteorijska djela. U popisu suradnika ove poznate glazbene revije iz čitava svijeta nalazi se i ime gosp. Z. Hudovskoga kao prestavnika naših krajeva. U izdanju revije Jucunda Laudatio za godinu 1974—75, uz obljetnicu Palestrina rođenja, izašla je u prijevodu na talijanski jezik knjiga rumunskog skladatelja i muzikologa Liviu Comesa: LA MELODIA PALESTRINIANA E IL CANTO GREGORIANO. Prijevod su priredili Pietro Derossi i Traian Sofonea.

U predgovoru knjizi prevodioci nam predstavljaju autora Comesa. Rođen je 1918. u Transilvaniji u Rumunjskoj. Najprije je završio glazbene studije (kompoziciju) na konzervatoriju u Rumunjskoj, zatim je u Rimu bio učenik Caselle i Pizzettia, a na Papinskom Institutu Musica Sacra probudio je svoje poznavanje gregorijanskog korala i klasične polifonije. Tu je i

doktorirao iz muzikologije. Po povratku u Rumunjsku postao je profesor kompozicije u Bukureštu, zatim dirigent s bogatim repertoarom i pisac mnogih članaka i knjiga iz glazbene teorije i povijesti. Primio je više domaćih i stranih nagrada.

Knjiga *La melodia*... jedan je od najvrednijih i najkonkretnijih priloga uz Palestrininu obljetnicu. Većeg je formata, s oko 280 stranica. Podijeljena je na dvanaest poglavlja. U prvome se govori o značenju Palestrinina stila u svjetlu muzikoloških istraživanja XX. stoljeća. U drugom je riječ o mjestu melodije u stilističkim koordinatama općenito i posebno kod Palestrine. Treće poglavlje mi izgleda najzanimljivije: Izvori Palestrinine melodije. Treba li i spominjati da mu je gregorijanski koral najnepresudnije vrelo? U četvrtom poglavlju pisac raspravlja o modalnosti u glazbi, zatim kod Palestrine koji je čitav modalan. U petom poglavlju se posebno pozabavio melodijskim intervalima, pa dalje trajanjem tonova, i konačno ritmom. U osmom poglavlju pisac 'secira' Palestrininu melodiju na najmanje sastavne dijelove, da bi nam u devetom poglavlju pokazao kako kod Palestrine tri glazbena elementa idu skoro obrnutim redom od našeg (melodija, ritam, harmonija). Deseto poglavlje nam govori o majstorstvu kojim je Palestrina znao ta tri elementa ujediniti u polifonu cjelinu. U zadnja dva poglavlja pisac govori i o formulama i mozaiku koji je jednako zanimljiv i lijep bilo da ga se gleda iz bliza u dijelovima ili iz daleka u cjelini. Na koncu knjige je popis svih primjera Palestrinine glazbe kojima se pisac kroz knjigu poslužio, i bibliografija koju su prevodioci popunili najnovijom do koje pisac, zbog specifičnih prilika u kojima živi, nije mogao doći.

Knjigu su među ostalima pažljivo pročitali i veoma preporučili Bartolucci i Cardin. Ima u knjizi stvari o kojima bi se moglo i diskutirati (osobito u vezi s najnovijim pogledima i rezultatima u teoriji gregorijanskog korala), ali, kako je ona jedinstvena po predmetu i načinu i rađena s mnogo akribije, zaslužuje da je se prouči i tako obogati svoje povijesnoteorijsko poznavanje vremena i stila u kojem je živio i kako se izražavao taj 'princeps musicae'.

Petar Zdravko Blajić

Bogatstvo i stručnost »Muzikološkog zbornika«

Odjel za muzikologiju Filozofskog fakulteta u Ljubljani izdaje kontinuirano stručni časopis »Muzikološki zbornik«, koji po svojoj ozbiljnosti i pažljivom biranju suradnika sigurno stoji na samom vrhu sličnih časopisa u Jugoslaviji.

Posebno je zanimljiv svezak broj 10. za 1974. godinu u kojem je objavljeno niz stručnih priloga. Već u uvodu Miloš Stedron iz Brna analizira vokalnu melodiku Janačekove opere »Slučaj Makropulos« i dolazi do saznanja nakon iscrpne analize u suradnji s još nekoliko stručnjaka da je prevladavajuća melodijska struktura ove Janačekove opere kombinacija velike sekunde i male terce. Autor ustanovljava da su grupe od tri tona tipične za Janačeka i da s tim grupama Janaček postiže posebne efekte.

Zija Kučukalić iz Sarajeva govori u svojem prilogu o solo-pjesmama Petra Konjovića, skladatelja koji u Srba predstavlja najreprezentativnijeg predstavnika glazbe na početku 20. stoljeća, koje ukazuje i na kraj romantizma u srpskoj glazbi. U suglasju sa svojim estetskim principima Konjović podiže očiti srpski glaz-

beni nacionalizam 19. stoljeća na višu razinu obogatitvi ga specifičnim postromantičnim strujanjima. Konjovićeve pjesme su uglavnom nastale između 1903. i 1925. godine, ali najuspješnije su objavljene kasnije u zbirci »Lirika«. Konjović se samo u nekim pjesmama koristi već suvremenijim tehnikama skladanja preuzetim iz tadašnje evropske glazbe. Skladatelj je u svojim pjesmama poklanjao i veliku ulogu tekstu, iz čega je rezultirala glasovirska pratnja. Konjović je znao često primijeniti prokomponiranu tehniku skladanja s ekspresivnim i kromatski bogatim melodijama, što je bila i posebna karakteristika postromantične ere.

Suradnik iz Kanade Kenneth L. Hicken govori o tonskoj i serijalnoj organizaciji u Schönbergovom »Uvodu« njegovih Varijacija za orkestar. Autor priloga preporuča intenzivno proučavanje Schönbergovog djela s pozicija fuzionirane bitonalnosti pazeći i na princip strukture i prolongiranja, jer to može pomoći svima u proučavanju Schönbergovog stvaranja.

Obiman prilog posvećen je ekspresionističkim elementima u skladbama Vojislava Vučkovića. Autorica Marija Koren govori o Vučkoviću kao skladatelju koji je pripadao grupi umjetnika s početka stoljeća, koji su studirali u Pragu i donosili kući pod utjecajem Schönberga nove principe avangardne glazbe. Ovaj poznati teoretičar i kritičar prošao je kao skladatelj nekoliko faza — od ekspresionizma do neoklasicizma da bi došao do uvjerenja da je možda novi glazbeni realizam najpogodniji za srpsku glazbu. Nastojao je svoje revolucionarne zamisli transkribirati u glazbeni jezik.

O komornim skladbama Srečka Koporca piše Roman Leskovic. Srečko Koporc pripada onoj grupi slovenskih skladatelja koji su najviše uspjeha imali u trećoj, četvrtoj i petoj fazi 20. stoljeća i zaslužan je za uvođenje ekspresionističkih elemenata u post-romantičnu glazbu. Koporc je skladao pjesme, skladbe za glasovir i komornu glazbu. Jedan dio stvorene komorne glazbe uništio je sam autor, što je šteta jer bi se još bolje mogle uočiti karakteristike ovog svakako talentiranog stvaraoča.

Andrej Rijavec je autor obimnog prikaza o stilističkoj orijentaciji Primoža Removša. Uz obilje notnih primjera autor prikaza nastoji osvijetliti skladateljev rad s tehničke i stilske strane. Očito je da Ramovš skladajući slijedi sva suvremena gibanja u evropskoj glazbi.

Zmaga Kumer analizira tekst i melodiju pjesme koja je nastala kao uspomena na vinograde na Trškoj gori kraj Novog mesta, gdje je prije sto godina bura s vjetrovom potukla urod. Časopis završava svoje rasprave dizertacijom Marije Koren o elementima ekspresionizma u srpskoj glazbi do 1945. godine.

Siniša Hrestak

Kontinuirana vrijednost slovenskih glazbenih časopisa

U današnje vrijeme, kada vlada pomanjkanje stručnih glazbenih časopisa, posebno treba pohvaliti dva slovenska glazbena časopisa koji kontinuirano i na vrijeme izlaze označavajući vrlo često suvremeni glazbeni trenutak sadašnjice. Jedan od takvih je i časopis »Grlica« (odgovorni urednik skladatelj Jakob Jež). Mislim da bi zbog ozbiljnosti kojom se prezentira odrađena građa trebalo prikazivati svaki izašli broj.

U broju 1—2. za 1974/75. posebnu pažnju će nam privući obiman prilog Rafaela Ajleca pod naslovom »Slovensko omladinsko pjevanje u prošlosti«. Autor spominje razvoj omladinskog pjevanja i autore pojedinih priručnika za škole još od 1883. godine, kada se pojavila Ahačlova »Pesmi, po Koroškem in Stajerskem znane«, prelazeći na prvu veću osobu glazbene pedagogije Antona Slomška. Još je to bilo vrijeme stvaranja zbornih pjesama isključivo za škole bez angažmana stručnih glazbenika. Kamilo Mašek će biti jedan od prvih koji traži stručno obrazovane kadrove. Iako

je umro premlad, ipak je uspio izdati pjevačku školu za djecu. Austrija je iz jasnih političkih razloga kočila ovakve inicijative, ali ipak 1869. godine izlazi zakon koji uvodi pjevanje kao obavezan predmet u narodne i mjesne škole. Iz tog razdoblja treba spomenuti i velikog učitelja glazbe na ljubljanskoj učiteljskoj školi Antona Nedveda i mlađeg mu kolegu Hinka Družovića. Nakon raspada Austrije 1918. godine jugoslavenske vlasti se prema glazbenom odgoju odnose isto tako mačehinski kao i Austrija. Pjevanje je predmet manje vrijednosti. Sve do 1922. godine slovenska omladinska pjesma ne izlazi iz okvira škola, ona nije umjetničko. Prvi vjesnik njezina prepорода bio je 1922. godine skladatelj Emil Adamič koji izdaje značajnu zbirku »Omladinske pjesme«. Tom prepородu doprinosi i zborovođa Srečko Kumar, koji je i najzaslužniji posebno svojom zbirkom »Dječje pjesme«, koje su objavljene 1924. u Trstu, da slovenska pjesma do 1940. godine doživljava pravi procvat. U toj zbirci je Kumar pokazao da se pjesmi mora pričati profesionalno, da treba voditi brigu o psihofizičkim svojstvima djeteta i da pjesma mora biti u vokalnom pogledu dostupna uzrastu i svijetu predodžbi mladog pjevača. Zbirka je označila i izvjesno oslobađanje od sasvim uskih školskih okvira. Treba istaknuti posebnu skladbu Marija Kogoja i Emila Adamiča. Prvog možemo nazvati klasikom slovenske omladinske pjesme. U to je vrijeme bilo malo dobrih zborovođa koji bi bili u stanju provesti sve Kumarove zamisli. Jedan od tih je bio učitelj Avgust Šuligoj, koji sa svojim zborom »Trbovljanski slavuji« znači pravu revoluciju u reproduktivnom djelovanju. Bila su to djeca trbovljanskih radnika koja su upravo zahvaljujući Šuligoju postigla vrhunski interpretativni nivo. Zbor priređuje velike turneje, za njega skladaju skladatelji ostalih jugoslavenskih naroda, a i sam Slavko Osterc ostaje zapanjen s kakvom su lakoćom izvodili njegov »atonalni« »Kvartet«. Godine 1932. zbor gostuje s velikim uspjehom i u Zagrebu i između ostalih skladbi izvodi izvanredno i nekoliko pjesama Ivana Matetića-Ronjgova. Ovaj poznati skladatelj sklapa prijateljstvo sa Šuligojem. Kasnije se rađa i poznata Matetićevo skladba »Čače moj« koju »Trbovljanski slavuji« izvode na svim svojim turnejama s velikim uspjehom, iako se radilo o skladbi za koju su svi rekli da je zbor neće moći izvesti. Utjecaj zbora je bio ogroman, tako da već 1934. godine imamo u Sloveniji veliki broj zborova koji kontinuirano djeluju. Po uzoru na taj zbor nastaje u Bugarskoj i onaj slavni dječji zbor »Bodra smena« s dirigentom Bončom Bočevim. Pored Šuligojeva rada treba spomenuti i nastojanja Maksa Pirnika, učenika Osterca, koja je na području zbornog pjevanja dosegao također zavidne rezultate. I tijekom narodnooslobodilačke borbe nastaju zborne skladbe i djeluju omladinski zborovi. Ovdje treba spomenuti posebnu ulogu Maksa Pirnika. Poslije rata vraća se Šuligoj iz izgnanstva i ponovno osniva zbor »Trbovljanskih slavujia«. Ali, kao što je i prije u svojem životu imao protivnika i zavidnika, tako ih je imao i sada. Sve je to doprinijelo da zbor za sva vremena utihne. Šuligoj kasnije preuzima ulogu organizatora i dirigenta dječjeg zbora Slovenske filharmonije na nagovor Marjana Kozina i postiže s njim velike uspjehe. Ustanovljen je i Omladinski pjevački festival u Celju, a časopis »Grlica« redovno donosi skladbe zbornog pjevanja. Može se reći da je to treća i najintenzivnija faza razvoja slovenskog dječjeg i omladinskog zbornog pjevanja.

Siniša Hrestak